

2. หน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงตามกฎหมาย มีคณะกรรมการการศึกษา
ผู้ใหญ่ คณะการศึกษาสำหรับประชาชนนอมมหาวิทยาลัย ของมหาวิทยาลัยสิงคโปร์ และมหาวิทยาลัย
นานยาง คณะกรรมการเพื่อผลผลิตแห่งชาติ สภาคัมเพื่อกิจการของประชาชน สภาพัฒนาการ-
เศรษฐกิจ และสถาบันฝึกอบรมผู้นำเยาวชน

3. หน่วยงานทางด้านวิชาชีพ มีสถาบันเกี่ยวกับการจัดการของสิงคโปร์ สถาบันการ
บริหารงานบุคคลของสิงคโปร์ และกลุ่มผู้วางแผนและการวิจัยของสิงคโปร์

ในประเทศสิงคโปร์นั้น การศึกษาผู้ใหญ่มีบทบาทสำคัญมากในการช่วยสร้างชาติให้
เจริญและเป็นปึกแผ่น ประเทศสิงคโปร์ได้จัดการศึกษาผู้ใหญ่โดยเน้นในเรื่องต่อไปนี้ คือ

1. การพัฒนาศักยภาพในความเป็นผู้นำ สถาบันฝึกอบรมความเป็นผู้นำของเยาวชน
แห่งชาติ ได้จัดตั้งเมื่อ พ.ศ. 2507 และสถาบันจัดการศึกษานอกสถานที่ได้จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ
เมื่อ พ.ศ. 2511 เป็นสถาบันที่จัดฝึกอบรมความเป็นผู้นำ มีเยาวชนชายหญิงมากกว่า 3,000 คน
สถาบันนี้ได้จัดหลักสูตรการฝึกอบรมเป็นภาษามาเลย์, ภาษาจีนและภาษาอังกฤษ

2. การส่งเสริมและการพัฒนาความสำนึกในเรื่องชาติและความเป็นปึกแผ่นทางสังคม
การพัฒนาเรื่องนี้นับเป็นเรื่องพื้นฐานอันแรกของสิงคโปร์ เป็นความจำเป็นอันเร่งด่วนในการรวมตัว
ในชาติที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดเอกสภของชาติขึ้น เพราะฉะนั้น
การศึกษาผู้ใหญ่ในประเทศจึงมุ่งถึงการคงไว้ซึ่งเป้าหมายดังกล่าวนี้

3. การพัฒนาความสำนึกในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ของประเทศ
นอกจากพื้นฐานและวิธีการที่ใช้ในการติดต่อกับประชาชนชนิดตัวต่อตัวที่รัฐบาลนำมาใช้ดังกล่าวมาแล้ว
นั้น การสื่อสารมวลชนยังได้มีส่วนอย่างกว้างขวางในเรื่องเศรษฐกิจ คณะกรรมการเกี่ยวกับการศึกษา
ผู้ใหญ่ก็ได้ดำเนินงานในด้านนี้ เช่น รายการสนทนาทางอากาศ ทางโทรทัศน์ และวารสารทาง
วิชาการ เป็นต้น

4. การใช้เวลารว่างให้เป็นประโยชน์ ทางวายเอ็มซีเอ และวายดับลิวซีเอ ได้จัดทำหลักสูตร เรื่องการใช้เวลารว่างให้เป็นประโยชน์ เกี่ยวกับการสันถนาการ วัฒนธรรมและพลศึกษา สำหรับวายดับลิวซีเอของสิงคโปร์นั้น มีศูนย์ล่ามอยู่สามแห่งด้วยกัน ที่จัดทำหลักสูตรสอนสตรีและเด็กหญิง ในด้านการทำอาหาร การเย็บปักถักร้อย การตัดดอกไม้ ความสวยงามทางวัฒนธรรม และความเข้มแข็งทางพลานามัย

5. การพัฒนาคุณค่าทาง วัฒนธรรม กิจกรรมทางวัฒนธรรมในประเทศสิงคโปร์มีบทบาทสำคัญยิ่ง เนื่องจากลักษณะของการมีหลายเชื้อชาติและวัฒนธรรม คุณค่าทางวัฒนธรรมอันแตกต่างกันเหล่านี้ จำต้องไข้ความรู้ให้เข้าใจคุณค่าของสิ่งอื่น ๆ โดยเหตุนี้ องค์การและสถาบันทางการศึกษาผู้ใหญ่ในสิงคโปร์ จึงต้องเข้าผูกพันในกิจกรรมและโครงการที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจนั้นให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น การศึกษาผู้ใหญ่ของสิงคโปร์มีส่วนในการพัฒนาทางด้านวัฒนธรรม ด้วยการจัดทำหลักสูตรทางด้านการวาดเขียน การเขียนรูปแบบจีน การถ่ายรูปและการดนตรี ซึ่งล้วนเป็นที่นิยมสนใจของประชาชนโดยทั่วไปอย่างดี

6. การส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาที่สองภาษาและภาษาอื่น ๆ หลาย ๆ ภาษา การศึกษาผู้ใหญ่ของประเทศสิงคโปร์ มีเป้าหมายมุ่งโดยตรงต่อการสอนภาษาในชั้นแรก คณะกรรมการการศึกษาผู้ใหญ่ ถือเป็นการกิจการสำคัญยิ่ง หลักสูตรด้านภาษาเหล่านี้รวมเอาเรื่องการอ่านออกเขียนได้ไว้ด้วย โดยถือเป็นหลักสูตร การเรียนภาษาที่สอง และหลักสูตรทางภาษาของคณะกรรมการนี้มุ่งโดยตรงใน เรื่องการสอนให้ใช้ภาษาราชการ 4 ภาษา

การจัดการศึกษาผู้ใหญ่ในประเทศสิงคโปร์นั้น ได้มีการประสานงานกันเป็นอย่างดี มีการวางแผนงานที่มีระเบียบถูกต้อง ทำให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

การศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษานอกระบบโรงเรียนในประเทศไทย

เมื่อเกาหลีได้รับอิสระจากการยึดครองของญี่ปุ่นในปี 2488 นั้น ประชาชนซึ่งอยู่ในวัยผู้ใหญ่ประมาณ 78% ไม่รู้หนังสือ ดังนั้น เป็นธรรมดาที่การศึกษาผู้ใหญ่ได้รับการพิจารณาว่าเป็นเรื่องสำคัญมากขณะนั้น มากกว่ายี่สิบปีนับแต่นั้นมา การศึกษาผู้ใหญ่ในประเทศไทยได้ก้าวหน้าไปอย่างเข้มแข็ง ต้องหันฝ่าอุปสรรคหลายประการ เช่น สงครามเกาหลี การขาดแคลนทรัพยากรและปัญหาอื่น ๆ ⁽¹⁾

โดยเหตุที่การปกครองคนไม่รู้หนังสือนั้นเป็นเรื่องยากที่สุดสำหรับระบอบประชาธิปไตย สาธารณรัฐเกาหลีที่แล้วมาถูกขัดขวางความสำเร็จโดยความไม่รู้หนังสือ ยิ่งกว่านั้นในช่วงเวลาที่กองทัพสหรัฐอเมริกาอยู่ในประเทศเกาหลี ฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้ใช้การโฆษณาชวนเชื่อหลอกลวงประชาชนที่ไม่รู้หนังสือ การศึกษาเพื่อรู้หนังสือจึงเป็นปัญหาจำเป็นระดับด่วนที่สุด

ทันทีที่รัฐบาลแห่งสาธารณรัฐได้จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2491 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดตั้งคณะกรรมการว่าด้วยการศึกษาผู้ใหญ่ เพื่อวางแผนและดำเนินการโดยจำเป็นระดับด่วนในการรณรงค์เพื่อการอ่านหนังสือออก โดยถือเป็นนโยบายสำคัญของรัฐ แต่ก็มิได้ผลในระยะต้น เพราะขาดการประสานงานและทุนของรัฐไม่พอ ดังนั้น การศึกษาผู้ใหญ่จึงต้องเริ่มต้นใหม่ทันทีหลังจากที่กฎหมายการศึกษาประกาศใช้ในเดือนธันวาคม 2492 แต่ก็ต้องมาเผชิญกับสงครามเกาหลีซึ่งเริ่มต้นในปีนั้น ต่อมาสงครามยุติลง เมื่อปี 2496 ก็ยังไม่อาจจัดทำโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือต่อไปได้เต็มที่ เพราะเป็นระยะที่รัฐบาลต้องทุ่มเทไปในด้านการฟื้นฟูบูรณะประเทศจากสงคราม ต่อมา ในปี พ.ศ. 2497 จึงได้เริ่มโครงการนี้ต่อด้วยความร่วมมือของกระทรวงศึกษาธิการ Home Affaires และกระทรวงกลาโหม ปรากฏว่าโครงการ 5 ปีนี้ประสบผลสำเร็จ และสอนคนให้รู้หนังสือและเจริญก้าวหน้าไปมาก

---

¹ Korea, Republics of Ministry of Education, Education in Korea, 1972, p. 45-50.

หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนการศึกษา⁽²⁾

นอกจากหน่วยงานของรัฐบาล เช่น กระทรวงทบวงกรม และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จะให้ความร่วมมือในการศึกษาระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนแล้ว ยังมีองค์การและสมาคมเอกชนที่ให้การสนับสนุนในเรื่องการศึกษาของเกาหลีเป็นอย่างดี สมาคมที่มีกิจกรรมช่วยเหลือทางด้านการศึกษาที่เด่น ๆ คือ

1. สมาคมชาวคริสต์เตียน เพื่อส่งเสริมการรู้หนังสือ (The Korean Christian Association) บทบาทของสมาคม คือพิมพ์หนังสือชื่อ The Elementary Koren และ Korean Reader เพื่อแจกจ่ายไปยังชั้นเรียนที่สอนคนให้รู้หนังสือ

2. สมาคมฟื้นฟูรูปแห่งชาติ (The National Reconstruction Movement) สมาคมนี้ได้จัดพิมพ์หนังสือสำหรับผู้่านออกเขียนได้ ส่งให้ผู้เรียนทั่วประเทศ

3. สมาคม The Korean National Commission for Unesco สมาคมนี้ช่วยเหลือในด้านการศึกษาและจัดฝึกอบรมครูที่จะสอนผู้ใหญ่ให้รู้หนังสือ

ลักษณะการดำเนินงานด้านศึกษานอกระบบโรงเรียน

เกาหลีได้ดำเนินงานด้านศึกษานอกระบบในหลายรูปแบบ ในรูปของภารัดโรงเรียน ผู้ใหญ่ขึ้นตามหมู่บ้าน ตามโรงงาน โรงเรียนทางไปรษณีย์ Civic School โรงเรียนการค้าขั้นต้น และอื่นอีก การระดมพลังนักศึกษามหาวิทยาลัยและวิทยาลัยในรูปอาสาสมัครออกไปช่วยเหลือประชาชนในระหว่างปิดภาคเรียน การให้การศึกษาแก่ผู้ใหญ่โดยผ่านวัฒนธรรมและสื่อมวลชน การจัดทำหนังสือ การสนับสนุนให้เปิดโรงเรียนกลางคืน การสัมมนา การนัดพบ การใช้วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์เพื่อการศึกษา ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งจะขอยกมาเป็นตัวอย่างเพียงบางกิจกรรม ดังนี้

---

² ลีทัก เข็มจอร์ การดำเนินงานการศึกษาผู้ใหญ่ในสาธารณรัฐเกาหลีใต้, รวมบทความการศึกษาผู้ใหญ่, โรงพิมพ์คูร์ลลา, 2515, หน้า 231 - 248.

1. โรงเรียนผู้ใหญ่ (Adult School) เป็นโรงเรียนที่ตั้งขึ้นตามเทศบัญญัติ ที่ประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2497 เพื่อจะช่วยให้ผู้ใหญ่ที่ไม่ได้รับการศึกษาในโรงเรียนปกติเมื่อวัยเด็ก ได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียน โดยสอนให้รู้จักการปรับปรุงตัวเองในเรื่องอนามัยและความเป็นพลเมืองดี วิชาที่จัดสอนได้แก่ วิชาภาษาเกาหลี วิชาสังคม และดนตรี ฯลฯ วิชาอาชีพที่จัดสอนได้แก่ วิชาตัวเลข ตัดเย็บเสื้อผ้า ช่อมวยพู่ นาฬิกา เป็นต้น หลักสูตรมีตั้งแต่ 3 ถึง 12 เดือน

2. ชิวค สกูล (Civic Schools) เป็นโรงเรียนที่จัดตั้งมาตั้งแต่ พ.ศ. 2489 สำหรับเด็กที่อยู่ในวัยเรียนแต่ไม่สามารถเข้าเรียนโรงเรียนตามปกติได้ และสำหรับผู้ใหญ่ซึ่งไม่รู้หนังสือ โรงเรียน Civic School มี 2 ระดับ คือ ขั้นต้น (Civic School) และขั้นสูง (Higher Civic School) โรงเรียนขั้นต้นสอนความรู้ระดับประถมศึกษา โรงเรียนขั้นสูงสอนผู้ที่มีความรู้จบชั้นประถมศึกษา หรือผู้ที่จบ Civic School ขั้นต้นมาแล้ว มีหลักสูตร 3 ปี

3. โรงเรียนการค้าขั้นต้นและขั้นสูง (Trade and Higher Trade Education) โรงเรียนการค้าขั้นต้นและขั้นสูง เริ่มต้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2492 เป็นโรงเรียนที่มุ่งจะฝึกอบรมทางด้านอาชีพและเทคโนโลยีต่าง ๆ เปิดสอนหลักสูตรตั้งแต่ 1-3 ปี ผู้ที่จบจากโรงเรียนประถมหรือ Civic School ขั้นต้น จะสมัครเข้าเรียนต่อในโรงเรียนการค้านี้ได้ บางโรงเรียนยังจัดหลักสูตรพิเศษสำหรับผู้จบจากโรงเรียนการค้าขั้นสูง และจากโรงเรียน High School เพื่อเข้าเรียนต่ออีก 1 ปีด้วย

วิชาที่เปิดสอนในโรงเรียนการค้าทั้ง 2 ประเภทนี้ ส่วนใหญ่เหมือน ๆ กัน แต่ความยากง่ายต่างกัน หลักสูตรที่จัดพิเศษ ได้แก่ วิชาเกษตรกรรม ศัลยกรรม ตัดเสื้อ วิชาสามัญ ได้แก่ ภาษาเกาหลี วิทยาคำนวณ การคำนวณ สังคมศึกษา และยังมีวิชาเลือกอีกหลายวิชา เช่น ศิลปะ ภาษาต่างประเทศ ดนตรี เป็นต้น

4. การจัดโรงเรียนมัธยมขั้นสูงทางอากาศและไปรษณีย์ โรงเรียนประเภทนี้จัดทำกับคนงานวัยรุ่นที่ไม่อาจเข้าเรียนในโรงเรียนปกติได้ การสอนทางวิทยุและไปรษณีย์ จัดขึ้นใน

นครโฮล และเมืองปูซาน เปิดสอนในระดับ High School และระดับที่สูงกว่า High School วิชาที่ทดลองเปิดสอนระดับสูงกว่า High School Home Economics, Business Management โดยรับจากผู้จบจากไฮสกูล โครงการดังกล่าวนี้นอกจากจะช่วยเพิ่มคุณภาพของคนแล้ว ยังเป็นการสนับสนุนให้เกิดการศึกษาต่อเนื่องอีกด้วย

5. โครงการที่อ่านหนังสือ (Reading Center) มีการสนับสนุนให้สร้างห้องสมุดเล็ก ๆ สำหรับหมู่บ้าน แต่ละแห่งจะมีสมาชิกทั้งชายหญิงที่มีอายุเกินกว่า 13 ปีขึ้นไป ประมาณ 10 กว่าคน จะมีหนังสือให้เสืงอ่านไม่ต่ำกว่า 30 เล่ม ที่อ่านหนังสือเล่มนี้จะไปจดทะเบียนไว้กับสมาคมห้องสมุดขนาดเล็ก

6. โครงการพัฒนาเขมาเฮลฮันตอง⁽¹⁾ ซึ่งเป็นผลจากความคิดริเริ่มแผนพัฒนาประเทศของประธานาธิบดี ปาร์ค จุง ฮี เริ่มโครงการนี้เมื่อ พ.ศ. 2514 โดยการมุ่งพัฒนาชนบทที่ยากจนมีรายได้ต่ำ ความเป็นอยู่ยากจนขัดสน ขาดดูแลสุขภาพอนามัย ฯลฯ ให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น โดยฝึกอุดมคติสำคัญ 3 ประการ คือ พึ่งตนเอง ให้ความร่วมมือ ชยันและประหยัด ผลสำเร็จจากโครงการนี้เป็นที่ยอมรับกันทั่วโลกว่าเป็นแบบฉบับของการพัฒนาประเทศที่ดีที่ลู่รูปแบบหนึ่ง สำหรับด้านการให้การศึกษาศึกษาการฝึกอบรมผู้นำเยาวชนและผู้นำหมู่บ้าน การฝึกอบรมวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อให้เยาวชนบทใดรู้สึกใช้เวลาว่างที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ ในรูปของการรวมกลุ่มสนใจ การจัดสหกรณ์ การสอนวิชาชีพพิเศษ เช่น การบริหารฟาร์ม การผลิตพืชเศรษฐกิจ การผสมพันธุ์สัตว์ การเลี้ยงไหม เป็นต้น

การสดการศึกษาผู้ใหญ่หรือการสดการศึกษานอกระบบของประเทศเกาหลีนั้น นับว่าเป็นการสดที่ได้ผลมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่อง การรณรงค์เพื่อขจัดการไม่รู้หนังสือ โดยดึงเอานักศึกษาจากมหาวิทยาลัย วิทยาลัย และเด็กนักเรียนจากโรงเรียนระดับมัธยมมาช่วยสอนหนังสือให้แก่ผู้ใหญ่ทั้งในตอนกลางวันและตอนเย็นในช่วงเวลาปิดเทอมด้วย

---

¹ อนุสรณ์ ทวีพัญญู, แผนสร้างหมู่บ้านใหม่ของเกาหลีเพื่อความยากจนได้ภายใน 4 ปี วิทยาลัยการพิมพ์, 2521, 72 หน้า

การศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษานอกระบบโรงเรียนในประเทศอินเดีย

ประเทศอินเดีย เป็นประเทศที่มีประชากรมากและอัตราการรู้หนังสือของอินเดียต่ำมาก คือ 29% ซึ่งในจำนวนนี้ผู้ชายจะมีอัตราการรู้หนังสือสูงกว่าผู้หญิง คืออัตราการรู้หนังสือของผู้ชาย ประมาณ 39% ของผู้หญิงประมาณ 18%

ปัญหาสำคัญด้านการจัดการศึกษาของอินเดียก็คือ ปัญหาเรื่องภาษา อินเดียมีภาษาพูดมากกว่า 200 ภาษา ในจำนวนนี้มีอยู่ 14 ภาษาที่ใช้พูดกันแพร่หลาย คนอินเดียจะต้องเรียนรู้ถึง 4-5 ภาษา คือ ภาษาถิ่นของตนเอง ภาษาฮินดูซึ่งใช้เป็นทางการ ภาษาอังกฤษ (ภาษาราชการเดิม) ภาษาโบราณที่ใช้สำหรับอ่านคัมภีร์ ทางศาสนาต่าง ๆ เช่น ภาษาสันสกฤต อารบิก หรือ เปอร์เซีย เป็นต้น (1)

อินเดียได้ดำเนินการด้านการศึกษาของนอกระบบโรงเรียนในรูปแบบของการจัดการศึกษาผู้ใหญ่มานานแล้วตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 การจัดการศึกษาผู้ใหญ่ในอินเดียมีจุดประสงค์ 5 ประการ คือ

1. เพื่อให้การศึกษาแก่ประชาชน
2. เพื่อให้มีสุขภาพและอนามัยที่ดี
3. เพื่อให้มีทักษะอันจะเป็นการช่วยยกระดับการครองชีพให้สูงขึ้น
4. เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ใหญ่ได้รับการศึกษาและได้ใช้สิทธิหน้าที่ในฐานะที่เป็นพลเมืองของชาติ
5. เพื่อให้ประชาชนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

---

¹สรุปจาก การศึกษาผู้ใหญ่ในประเทศอินเดีย, รวบรวมโดย โฆสิต อินทวงศ์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2518 หน้า 57 - 81.

หลังจากที่อินเดียได้รับเอกราชจากอังกฤษในปี พ.ศ. 2490 ได้สั่ง เล่มการรู้หนังสืออย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น รัฐบาลได้เร่งรัดการดำเนินงาน ขยายงาน และรวมหน่วยงานบริหารเข้าด้วยกัน รัฐบาลต่าง ๆ ในอินเดียได้แบ่ง เขตแดนกันใหม่โดยยึดภาษาที่ใช้ แต่ละรัฐจะมีภาษาประจำภูมิภาคอยู่หนึ่งภาษา เพื่อใช้ในการให้การศึกษา อย่างไรก็ตามได้มีการจัดขึ้นพิเศษสำหรับผู้พูดภาษาของชนกลุ่มน้อยด้วย

ในระยะก่อนมีแผนพัฒนา (2490 - 2494) กระทรวงศึกษาธิการของรัฐบาลกลางและรัฐบาลของแต่ละรัฐเป็นผู้วางแผนสั่ง เล่มการรู้หนังสือให้เป็นศูนย์กลางของงานการศึกษาผู้ใหญ่ มีการจัดตั้งหน่วยบริหารที่รับผิดชอบ เรื่องนี้ในกระทรวงศึกษาธิการขึ้น แต่หลังจากอินเดียเริ่มแบบพัฒนาเศรษฐกิจช่วงละ 5 ปี เริ่มแต่ปี พ.ศ. 2494 งานการศึกษาผู้ใหญ่ และการสอนให้รู้หนังสือได้ถือเป็นส่วนหนึ่งของ งานพัฒนาชุมชนมีการจัดตั้งหน่วยพัฒนา 1 หน่วย ในเขต 100 หมู่บ้าน และในแต่ละหน่วยจะมีเจ้าหน้าที่ 2 คน ดำเนินงานด้านการศึกษาผู้ใหญ่ และสอนให้รู้หนังสือ งานการศึกษาผู้ใหญ่ และการสอนให้รู้หนังสือจึงดูเหมือนว่าเป็นหน้าที่ของกระทรวงพัฒนาชุมชน แต่อย่างไรก็ตาม ในด้านแบบเรียนและเทคนิควิธีสอน อุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ก็ยังคงประสานงาน และร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการอย่างใกล้ชิด

งานการศึกษานอกระบบโรงเรียนในรูปแบบของการศึกษาผู้ใหญ่ที่จัดมีอยู่หลายโครงการ เช่น การสอนพิเศษแก่ผู้ใหญ่ระดับประถมและระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนวิทยาศิร (Vidya Peeth) โครงการที่เคยประสบผลสำเร็จเด่นมากอีกโครงการหนึ่งคือ โครงการการศึกษาแบบเปิดเสรีสำหรับชาวนา The Farmers' Functional Literacy Programe และโครงการสอนเกี่ยวกับวิชาชีพต่าง ๆ แก่ประชาชนระยะสั้น ๆ เป็นต้น

การสอนพิเศษแก่ผู้ใหญ่ระดับประถม⁽¹⁾

งานที่จัดและลักษณะของการจัด กระทรวงศึกษาธิการกำลังสนใจปัญหาที่เด็กจำนวนมากออกจากโรงเรียนในชั้นประถมศึกษา และคิดว่าในแผนห้าปีฉบับที่ 4 (1966 - 1971) คงจะ

---

¹ พุทธชาติ ราชปรีชา, การศึกษานอกระบบโรงเรียน, กรุงเทพฯ : พิระพินา, 2524 หน้า 169 - 170.

มีการจัดให้พวกเหล่านี้ได้ศึกษาต่อ และได้มีการเสนอให้มีการจัดตั้งโรงเรียนผู้ใหญ่ด้วย

ได้มีการทดลองจัดตั้งโรงเรียนผู้ใหญ่หลักสูตรสองปี โดยมีมุ่งหวังที่จะให้มีความรู้เทียบเท่ากับชั้นประถมศึกษาปีที่สี่หรือชั้นประถมศึกษาปีที่ห้า จากผลการทดลองที่ออกมาดีพอควรทำให้คาดหวังได้ว่า จะมีการจัดตั้งโรงเรียนผู้ใหญ่ในแผนห้าปีฉบับที่สองมากขึ้น หลักสูตรของโรงเรียนผู้ใหญ่ประเภทนี้แม้ว่าจะย่นย่อ ก็คงเหมือนกับโรงเรียนประถมศึกษาธรรมดา

การล่อนทิเคซ์แก่ผู้ใหญ่ระดับมัธยม

งานที่จัดและลักษณะการจัด รัฐบาลกลางได้จัดตั้งสถาบันการศึกษาผู้ใหญ่ สำหรับกรรมกรขึ้นที่เมืองอินทอเร ซึ่งกรรมกรสามารถเข้าเรียนได้จนถึงระดับมัธยมศึกษา ชั้นเรียนนี้ทำการสอนในภาษาฮินดู สถาบันนี้ยังได้จัดกิจกรรมทางการศึกษาอื่น ๆ เช่น ละคร ประกวดดนตรี ใต้วาที ฯลฯ รัฐบาลได้แถลงว่าจะจัดตั้งสถาบันประเภทนี้ให้มากขึ้นในแผนห้าปีฉบับที่สี่

สถาบันที่จัดสอนในระดับมัธยมศึกษาอีกหลายแห่งในภาคต่าง ๆ ของประเทศส่วนมากจัดตั้งโดยเอกชน ทั้งที่ได้รับความช่วยเหลือ และไม่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ มีหลักสูตรเร่งที่ช่วยให้สตรีที่เรียนจบประถมศึกษามาแล้ว สามารถเรียนจบชั้นมัธยมตอนปลายในสองหรือสามปีได้อีกประเภทหนึ่งที่ดำเนินงานโดยคณะกรรมการสวัสดิภาพสังคม ผ่านทางสถาบันที่เป็นตัวแทนต่าง ๆ แบบอื่น วิทยาพีธ (Vidya peeth) (เปรียบได้กับโรงเรียน Folk High School ของเดนมาร์ก) ช่วยให้ประชาชนได้ศึกษาสูงขึ้นกว่าประถมศึกษา และได้รับการอบรมในเรื่องหน้าที่พลเมือง ภาษา และวรรณคดีของภูมิภาค และสันนิษฐานการบางแห่งก็เน้นหนักไปในอาชีพ (การริตนม เลี้ยงเปิดไก่ การทำนา เป็นต้น)

การศึกษาเปิดเสรีสำหรับชาวนา

(The Farmed' Functional Literacy Programe) เป็นโครงการที่รับผิดชอบ โดยกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อเร่งรัดขจัดภาวะไม่รู้หนังสือ และการฝึกฝนอาชีพทางการเกษตร โครงการนี้เริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510

นอกจากนี้ยังมีโครงการให้ความรู้เกี่ยวกับการอาชีพ การอนามัยและการวางแผนครอบครัว ฯลฯ ซึ่งเป็นโครงการที่ดำเนินการโดยรัฐบาลทั้งที่เป็นโครงการระยะสั้นและโครงการระยะยาว อีกด้วย

การทดลองส่งโทรทัศนศึกษาผ่านดาวเทียม

โครงการนี้ องค์การนาซาแห่งรัฐบาลอเมริกันได้ให้ความตกลงกับรัฐบาลอินเดียเพื่อ จะใช้โทรทัศนศึกษาสำหรับประเทศทั้ง 2 โดยการส่งโทรทัศนเพื่อการศึกษาผ่านดาวเทียมนั้นจะ กระทำทั้ง 2 ประเทศ คือ สหรัฐกับอินเดีย ผลัดเปลี่ยนกันประเทศละครึ่ง ครั้งแรกส่งให้กับสหรัฐ ก่อน ครั้งหลังจึงส่งให้แก่อินเดีย สำหรับการรับโทรทัศนศึกษาในภาคพื้นดินนั้น มี 3 ระบบ คือ ส่งจากดาวเทียมมายังสถานีภาค นดิน ๆ ถ่ายทอดรายการออกอากาศไปยังบริเวณรัศมีของสถานี นั้น ตั้งอยู่ อีกระบบหนึ่งคือ ส่งจากดาวเทียมมาเข้าสายอากาศของแต่ละตำบลเพื่อถ่ายทอดไปยังผู้ รับตามสาย หรือถ่ายทอดโดยวิธีธรรมดาที่มีรัศมีทำการแคบกว่า วิธีที่ 3 คือ ส่งจากดาวเทียมเข้า สู่เครื่องรับโดยตรง

โครงการทดลองนี้เริ่มมาตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2517 ในด้านการจัดทำรายการนั้นได้ แลวงหาบุคคลที่มีความสามารถต่าง ๆ มาเข้าร่วมคณะ เช่น ศิลปิน นักเรียน นักแสดง นักสังคมวิทยา นักการศึกษา ฯลฯ รายการโทรทัศนเพื่อศึกษานี้ประสบผลสำเร็จพอใช้ประสพการณ์จากโครงการ ทดลองนี้ได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาผ่านสื่ออามวลชนในระยะหลัง ๆ ต่อมา นับว่าเป็น ความพยายามของโครงการทดลองที่จะใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา มาใช้ในการจัดการ

ศึกษานอกระบบโรงเรียนที่น่าสนใจยิ่งของประเทศที่กำลังพัฒนา โครงการหนึ่งทีเดียว

- กล่าวโดยสรุป การศึกษานอกระบบโรงเรียนในประเทศอินเดีย ส่วนใหญ่มุ่งเน้นด้าน การรู้หนังสือเป็นสำคัญ การให้การศึกษแก่ผู้ใหญ่ที่เป็นการกระทำในลักษณะการให้การศึกษแบบ ต่อเนื่องนั้น มีลักษณะคล้ายกับการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ ระดับ 1-5 ของประเทศไทยเรา ส่วนการให้ การศึกษาในรูปแบบเปิดเสรีจึ้นนั้น อยู่ในขั้นการทดลองและพัฒนารูปแบบ

นอกจากนี้ ยังมีกรให้การศึกษารูปของโครงการฝึกฝนอาชีพ และให้ความรู้ด้าน อนามัยและวางแผนครอบครัว ซึ่งมีทั้งโครงการระยะสั้นและโครงการระยะยาว และโครงการทดลอง ใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ ทางการศึกษา เช่น โครงการศึกษาผ่านสื่อสารมวลชน เช่น วิทยุ และโทรทัศน์ ศึกษาผ่านดาวเทียม เป็นต้น

การศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษานอกระบบโรงเรียนของสตรีชนบทในอินเดีย

ในประเทศอินเดีย มีประชากรสตรีในชนบท ประมาณ 200 ล้านคน มีผู้อ่านหนังสือออก เขียนได้เพียงร้อยละ 13.2 สำหรับสตรีในชนบทและร้อยละ 42.3 สำหรับสตรีในเมือง การที่สตรี อินเดียในชนบทอ่านหนังสือและเขียนได้ในอัตราที่ต่ำก็เนื่องมาจากอุปสรรคหลายด้านที่ไม่ส่งเสริม ด้านการศึกษาของสตรี ซึ่งได้แก่

1. สังคมและวัฒนธรรม ทศนคติทางสังคมที่มีต่อการให้การศึกษแก่สตรี นับว่าเป็น อุปสรรคสำคัญที่สุด ความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้การศึกษแก่สตรีมีต่าง ๆ กัน ตั้งแต่ยอมรับ เฉย ๆ ไปจนกระทั่งต่อต้าน ผู้คนในชนบทส่วนมากไม่ยอมรับความคิดเห็น

2. ความกลัวและทัศนคติผิด ๆ ของพ่อแม่ตามชนบท ที่มีจะเกรงว่าหากบุตรสาว ได้รับการศึกษาแล้ว ก็มักจะมีความคิดนอกกรอบกรอญ ผิดไปจากประเพณีนิยม ซึ่งอาจจะนำไปสู่ความ ชัดแย้งและปัญหาการปรับตัวในทางที่ผิด ๆ ได้

3. การแต่งงานแต่เยาว์วัย เป็นสาเหตุให้เด็กหญิงออกจากโรงเรียนเร็วขึ้นก่อนที่ จะจบการศึกษาชั้นตอนที่สมควร นอกจากนี้ สังคมยังไม่ขอรอบให้สตรีศึกษาต่อ หลังจากแต่งงานแล้ว

4. เศรษฐกิจ เด็กหญิงส่วนใหญ่ต้องทำงานแต่เยาว์วัย เช่น เลี้ยงน่อง เลี้ยงสัตว์ หรือทำงานหาเงินมาเลี้ยงครอบครัว การที่เด็กหญิงในหมู่บ้านมีรายได้น้อยต้องทำงานแต่ยัง เล็กนับว่า เป็นสิ่งหวังเหี่ยว การแผ่ขยายของการศึกษาเพื่อสตรีอย่างมาก

5. การเรียนการสอน หลักสูตรส่วนใหญ่ไม่สัมพันธ์กับความสนใจ ความต้องการและ ทัศนคติของเด็กหญิง โดยเฉพาะตามชนบท นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเรียนของเด็ก เหล่านั้น

6. ความไม่เสมอภาคอื่น ๆ ระหว่างรัฐต่าง ๆ ระหว่างภูมิภาคที่แตกต่างกันระหว่าง ชั้นต่าง ๆ ของสังคมยังมีความไม่เสมอภาค และมีความไม่สมดุลทางการศึกษาอยู่ สะท้อนให้เห็น ถึงความแตกต่างทางทัศนคติที่มีต่อสตรี ช่องว่างทางเศรษฐกิจ และสภาพของสังคม

ความไม่รู้หนังสือ การอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ การขาดทักษะในการแสวงหาความรู้ต่าง ๆ รวมทั้งปัญหาในชีวิตประจำวันของประชาชน เป็นที่รับรู้และสนใจในหมู่นักการศึกษา และผู้นำในคณะ รัฐบาล ไม่กี่ปีที่ผ่านมา รัฐบาลของอินเดียได้เล็งเห็นช่องทางการที่จะจัดหาให้มีโปรแกรมบริการ ในด้านสุขภาพอนามัย การโภชนาการ การคุมกำเนิด การเพิ่มผลผลิตทางด้านเกษตร และการ อ่านออกเขียนได้ ซึ่งก็ได้สนับสนุนช่วยเหลืออย่างเต็มที่ในการวางแผนก่อตั้ง เกี่ยวกับโครงการบริการ ดังกล่าว

ใน ค.ศ. 1972 สถาปนาพัฒนาสังคม องค์การการวิจัยที่ไม่เกี่ยวข้องทางการเมือง ได้รับนโยบายไปดำเนินการ ซึ่งในโครงการนี้ได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากยูนิเซฟ (Unicef) ด้วยความเห็นชอบและให้ความร่วมมืออย่างดีของรัฐบาลของประเทศอินเดีย โครงการนี้มีชื่อว่า "การศึกษานอกโรงเรียนสำหรับสตรีชนบท" (Non-Formal Education for Rural Woman) การทดลองเกี่ยวกับโครงการนี้ จุดประสงค์ก็เพื่อที่จะพัฒนาเกี่ยวกับทารก

และรวมเกี่ยวข้องไปถึงปัญหาของโรคภัยไข้เจ็บ ของมารดาของเด็กด้วย และการขาดหลักโภชนาการ ลู่วางนอนมายไม่เหมาะสม อัตราการเสียชีวิต การอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ของผู้ใหญ่ในชนบท และการขาดความรู้การปฏิบัติในการวางแผนครอบครัว

การปฏิบัติการทดลอง โครงการที่เน้นและให้ผลตรงตามจุดมุ่งหมายมากที่สุด ก็คือ โครงการบริการเกี่ยวกับลู่วางนอนมาย การโภชนาการ และการวางแผนครอบครัว ในโครงการทดลอง 4 กลุ่ม ไร่ลัตรี 240 คน ใน 8 หมู่บ้าน ลัตรีในกลุ่มทั้งหมดนี้ เลือกโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างจากหมู่บ้านต่าง ๆ ซึ่งมีสภาพความเป็นอยู่ทางสังคมและเศรษฐกิจคล้ายคลึงกัน โดยแยกกลุ่มรับบริการ ดังนี้ คือ

กลุ่มที่ 1 รับการฝึกในโปรแกรมการอ่านออกเขียนได้ (เรียนเกี่ยวกับการอ่านเขียน และคิดเลข) ในขณะที่เดียวกันก็มีการสอนเกี่ยวกับความรู้ด้านลู่วางนอนมายการโภชนาการ การเลี้ยงเด็ก และการวางแผนครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยลัตรี 31 คน (กำลังตั้งครรภ์ 10 คน กำลังเลี้ยงลูกให้หมดเด็ก 10 คน และหย่านมเด็กแล้ว 10 คน) เลือกสุ่มเอามาจาก 2 หมู่บ้าน ในการเรียนหนังสือนี้ มีโครงการชื่อ Functional Literacy Classes เรียกย่อ ๆ ว่า FLC's ในกลุ่มทั้งหมดนี้ จะมีโอกาสพบปะกันในวันหนึ่ง ๆ เป็นเวลาประมาณ 1 หรือ 2 ชั่วโมง ในช่วงตอนเย็น และจะพบกัน 6 วันใน 1 สัปดาห์ในห้องเรียน

กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วยลัตรี 30 คน ใน 2 หมู่บ้าน ซึ่งโปรแกรมนี้ได้จัดรวมเป็นศูนย์ เรียกว่า ศูนย์แม่และเด็ก (Mother-Child Center) เรียกย่อ ๆ ว่า MCC ลัตรีเหล่านี้รับบริการเกี่ยวกับการให้ยา ทั้งตอนก่อนคลอด คลอด และหลังคลอด ตลอดจนการให้อาหารทารกในแต่ละวัน ในขณะที่เดียวกัน ลัตรีกลุ่มนี้ยังได้รับการฝึกเกี่ยวกับการเรียนหนังสือเพื่อการอ่านออกเขียนได้ ตลอดจนจนถึงการฝึกปฏิบัติในด้านเกี่ยวกับลู่วางนอนมายการโภชนาการ และการวางแผนครอบครัว อีกด้วย

กลุ่มที่ 3 รับบริการรวมกัน ทั้งโปรแกรม (Functional Literacy Classes) และ MCC (Mother-Child Center) ตลอดจนการบริการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย การโภชนาการ และการฝึกเกี่ยวกับการอ่านออกเขียนได้ กลุ่มนี้เป็นฉัตรทั้งหมด 30 คน เลือกกลุ่มมาจาก 2 หมู่บ้าน การขาดแคลนผู้ฝึกสอนในเรื่องการอ่านออกเขียนได้ และศูนย์แม่และเด็ก ได้มีการเปลี่ยนแปลงโดยสัดโปรแกรมให้แต่ละคนมีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกันให้มากขึ้นโดยการสัดการอภิปรายกลุ่ม

กลุ่มที่ 4 ประกอบด้วยบรรดาสตรี 60 คน เลือกจาก 2 หมู่บ้าน เป็นกลุ่มควบคุม ไม่มีการให้บริการใด ๆ ทั้งสิ้น คงให้มีสภาพเป็นไปโดยปรกติธรรมดา ถ้าจะมีการให้บริการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย หรือการวางแผนครอบครัวแล้ว ก็จะเป็นการให้บริการปรกติจากรัฐบาลหรือตัวแทนอื่น ๆ

ในการสำรวจครั้งแรกพบว่า บรรดาสตรีได้ให้ความสนใจและรับบริการจากโปรแกรมต่าง ๆ อันทำให้โครงการได้ผลสัมบูรณ์ขึ้น แต่ในการปฏิบัติตามโปรแกรมจริง ๆ นั้น ต้องปฏิบัติ ทั้งภาคสนามและปฏิบัติที่บ้าน ซึ่งสร้างความเมื่อยล้าให้เกิดขึ้นแก่ผู้ปฏิบัติ ทำให้เกิดความท้อแท้ใจ และผลอันนี้ทำให้ความสัมบูรณ์ของโครงการยอมนลดถอยไป ทั้งนี้ผู้ดำเนินการของโครงการต่าง ๆ ต้องทำการศึกษาและแก้ไขปรับปรุงต่อ ๆ ไป

การศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษานอกระบบโรงเรียนในประเทศฟิลิปปินส์

ประเทศฟิลิปปินส์ เป็นประเทศที่กำลังพัฒนาและมีความกระตือรือร้นในเรื่องการศึกษา มาก ในบรรดากลุ่มประเทศเอเชียด้วยกันแล้ว พุดได้ว่าประเทศฟิลิปปินส์เป็นอันดับ 1 ในการสัดการศึกษาให้กับประชาชน เฉพาะในเมืองหลวง อัตราคนรู้หนังสือสูงถึง 91.4%⁽¹⁾

---

¹ เอกสารแผ่นปลิวของสำนักงานชุดฟิลิปปินส์ พ.ศ. 2522.

จุดเริ่มต้นของการศึกษาผู้ใหญ่ในฟิลิปปินส์ เป็นผลจากการสำรวจในปี ค.ศ. 1907 พบว่าประชากรส่วนใหญ่ของประเทศขาดความรู้ ขาดสัญสักษณ์ที่ดี และยากจน ซึ่งเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ในระยะแรกจัดในรูปของการพัฒนาชุมชน โดยออกกฎหมายเพื่อดำเนินการ 3 ฉบับ คือ ⁽¹⁾

1. ได้ออกกฎหมายเลขที่ 1829 ชื่อ Cirico Education Lecture เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 1908 ระบุให้เทศบาลของแต่ละท้องถิ่นจัดรายการปาฐกถาเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็น เพื่อให้ประชาชนในชนบทได้นำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต

2. ในวันที่ 4 ธันวาคม 1914 ได้ออกกฎหมายเลขที่ 2424 เน้นเรื่องการให้ความรู้แก่ประชาชนในรูปปาฐกถาเหมือนเดิม แต่บังคับลงไปว่า ให้ครูประจำบาลเป็นผู้รับผิดชอบงานด้านนี้ โดยเสียเวลาวันหนึ่งวันใดในรอบหนึ่งสัปดาห์ สำหรับดำเนินการ

3. ต่อมารัฐได้ออกกฎหมายเลขที่ 4046 ลงวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 1933 โอนงานในหน้าที่การส่งเสริมความรู้เพื่อให้ประชาชนมีความกินดีอยู่ดี ให้หน่วยงานด้านการพัฒนาชุมชน เป็นผู้กำหนดเป้าหมายและดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จ

การศึกษาระดับการศึกษาผู้ใหญ่ของฟิลิปปินส์ในระยะแรก ๆ เน้นการให้ความรู้เพื่อให้ประชาชนอยู่ดีกินดี และอยู่รอดในสังคมได้ หลังจากได้รับเอกราชและเมื่อมีโอกาสปกครองตนเอง ฟิลิปปินส์ได้ออกกฎหมายให้ตั้งหน่วยงานรับผิดชอบงานการศึกษาผู้ใหญ่โดยตรง คือ "The Office of Adult Education" ซึ่งวัตถุประสงค์ในระยะแรกของการดำเนินการศึกษาระดับการศึกษาผู้ใหญ่ ดังนี้ ⁽²⁾

---

¹ ปัญญา แก้วกียร "การศึกษาผู้ใหญ่ในฟิลิปปินส์" รูปแบบและแนวความคิดทางการศึกษา นอกโรงเรียนประสภการศึกษากิจนฐานของการแสวงหา, กรุงเทพฯ : พิธีพธนา, 2523 หน้า 13-14.

² พุทธชาติ ราชปรีชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน กรุงเทพฯ : พิธีพธนา

1. เพื่อย้สัดการไม่รู้หนังสือ
2. เพื่อปรับปรุงด้านอาชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น
3. เพื่อให้ประชาชนเป็นพลเมืองดี

ลักษณะเด่น ๆ ของการสัดการศึกษาผู้ใหญ่พอจะแบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ

1. สัดในรูปของการศึกษาผู้ใหญ่โดยตรง
2. สัดโดยอาศัยโรงเรียนชุมชนเป็นศูนย์การเรียน

การสัดในรูปการศึกษาผู้ใหญ่โดยตรง (Adult Education)

การสัดในลักษณะนี้มีหลักสัดการศึกษา 2 แบบ คือ

- ก. แบบเปิดเสรีจ (the course for functional literacy)
- ข. แบบการศึกษาต่อเนื่อง (the course for continuing adult education)

การสัดหลักสัดแบบเปิดเสรีจมีดังนี้

จะเน้นเรื่องการขสัดปัญหาการไม่รู้หนังสือ มีชั่วโมงเรียน 60 ชั่วโมง และสามารถ
ยึดหยุ่นได้ในระยะ 3-5 เดือน มีวิชาสัดสอน ดังนี้ ⁽¹⁾

1. การอ่านเขียน
2. คณิตศาสตร์และการคำนวณ
3. ลู่ขภาพและอนามัย
4. สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง
5. อาชีพและอุตสาหกรรม

---

¹ ทวีป อภิสิทธิ์ การศึกษานอกระบบโรงเรียน เอกสารนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 222, 2523 หน้า 228 - 229.

การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จนี้เป็นการจัดการศึกษาเพื่อรับช่วงต่อจากการศึกษาในระบบโรงเรียน ปัจจุบันได้รับความร่วมมือจากนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัย และสถาบันอุดมศึกษา จัดระบบการสอนแบบตัวต่อตัว (Each one-Teach one) ทำให้การจัดการศึกษาแบบนี้ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น

2. การศึกษาแบบต่อเนื่อง (The course for continuing literacy)

เป็นการจัดการศึกษาที่คลุมกว้าง ๆ ให้คนวัยหนุ่มสาวและวัยผู้ใหญ่ที่ออกจากโรงเรียนและอ่านออกเขียนได้แล้ว แต่ต้องการจะหาความรู้เพื่อความก้าวหน้าของตนเอง การจัดหลักสูตรจะกำหนดเวลาไว้กว้าง ๆ ยืดหยุ่นได้ มีตั้งแต่ 60-100 ชั่วโมง สำหรับการเรียนในชั้นเรียน ผู้ที่เรียนดีอาจจะย่นระยะเวลาลงได้

หลักสูตรจะคลุม 3 ประเด็นใหญ่ ๆ คือ

1. ให้การศึกษาเพื่อช่วยการทํามาหาเลี้ยงชีพ
2. ให้การศึกษาเพื่อสุขภาพอนามัย
3. ให้การศึกษาเพื่อส่งเสริมให้รู้สิทธิและหน้าที่พลเมือง

การสอน จะใช้วิธีการอภิปราย ตั้งปัญหา ถกเถียงปัญหา สัมมนา ฝึกงาน และปรึกษาหารือกัน

ตัวอย่างของวิชาที่จัดตามหลักสูตรแบบต่อเนื่อง ได้แก่

- วิชาที่จัดเพื่อส่งเสริมด้านเศรษฐกิจได้แก่วิชาสหต่าง ๆ
- วิชาที่จัดเพื่อส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัย
- วิชาที่จัดเพื่อส่งเสริมด้านวัฒนธรรม
- วิชาที่จัดเพื่อส่งเสริมสิทธิและหน้าที่พลเมือง

การคัดการศึกษาผู้ใหญ่ในรูป Folk School^{1.)}

เนื่องจากผลสำรวจ ระหว่างปี ค.ศ. 1958-1960 ปรากฏว่ามีจำนวนเด็กอายุระหว่าง 14-17 ปี ประมาณร้อยละ 29.5 ที่มีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐหรือโรงเรียนราษฎร์ ส่วนที่เหลือประมาณร้อยละ 70.5 ต้องออกจากโรงเรียน โดยไม่มีการคัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนกลุ่มนี้เลยจากปัญหานี้

ทางสภามคมผู้ควบคุมโรงเรียนของรัฐ ได้ลงมติให้คัดโรงเรียนในชุมชนมีบทบาทในการคัดการศึกษาเพื่อผู้ใหญ่ โดยการปรับปรุงโรงเรียนสำหรับเด็ก เพื่อให้การศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับคนในวัยหนุ่มสาวและผู้ใหญ่ ความคิดอันนี้ได้รับการยอมรับเป็นเอกฉันท์ จุดเริ่มต้นของ folk school โดยกองการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาเพื่อชุมชนช่วยเหลือนักเรียน และแนวทางในการสอน ในขั้นแรกได้เลือกโรงเรียนสำหรับเด็ก 3 แห่ง ที่เมือง Buyambang Ecija, Rnorony ในเกาะลูซอน ได้เริ่มดำเนินการครั้งแรกประมาณเดือนเมษายน ปี ค.ศ. 1961 ซึ่งตรงกับวันฉลองครบรอบ 100 ปี เพื่อระลึกถึง Rizal ซึ่งเป็นผู้บุกเบิกงานการศึกษาผู้ใหญ่ของฟิลิปปินส์

จุดมุ่งหมายของฟอล์คสคูล

1. เพื่อให้โอกาสแก่คนหนุ่มสาวที่ต้องการออกจากโรงเรียนให้ได้รับการศึกษาเพื่ออนาคต
2. เพื่อเตรียมผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ รัฐบาลที่พลเมืองในฐานะเป็นสมาชิกของครอบครัวและชุมชน

---

¹ ลัมมิตร ตริณคม "การศึกษาผู้ใหญ่ในฟิลิปปินส์" การศึกษาผู้ใหญ่ในประเทศต่าง ๆ เอกสารโรงเดี่ยว, 2519 หน้า 32-39.

หลักสูตร แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ก. วิชาแกนบังคับ (Constant) จะพิจารณาสิ่งที่เป็นในการพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้น ทั้งเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ซึ่งได้แก่ วิชาคณิตศาสตร์ประยุกต์ ประวัติศาสตร์ และ พลเมือง การเกษตร ทัศนกรรม การเรือน การพักผ่อนและกิจกรรมเพื่อสันตนาการ

ข. วิชาเลือก (Electives) เพื่อให้โอกาสเป็นอิสระในการเลือกวิชาชีพที่ถนัด และตรงตามความสนใจ ซึ่งจะมีวิชาต่อไปนี้เป็นคือ ภาษาอังกฤษ วิชาเกี่ยวกับการปรับปรุงการทำมาหากิน วิชาภาษาพื้นเมือง (เป็นภาษา philippino) ประวัติศาสตร์โลก ฯลฯ

กล่าวโดยสรุป การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของฟิลิปปินส์ในรูปแบบการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ มีลักษณะคล้ายกับของไทย เช่น การจัดการศึกษาแบบเปิดเสรี เป็นต้น ส่วนการศึกษาผู้ใหญ่แบบพลีคลักลันั้น มีลักษณะคล้ายการจัดการศึกษาผู้ใหญ่แบบต่อเนื่อง ระดับ 1-5 ของเรานั้นเองแต่จะมีการสอดแทรกวิชาเลือกด้านที่เกี่ยวกับการอาชีพเพิ่มเติมลงไปหลักสูตรอีกด้วย

จากการที่ได้ทดลองที่โรงเรียน 3 แห่ง ในเกาะลูซอน ก็เป็นความคาดหวังว่าจะสามารถสนองความต้องการในการแก้ปัญหา และสนองความสนใจของคนในวัยหนุ่มสาวที่กระจายอยู่ในส่วนต่าง ๆ ได้ในอนาคต

จะเห็นว่าฟิลิปปินส์และไทยเริ่มต้นตัวด้านการศึกษาผู้ใหญ่ในระยะเดียวกัน เพราะมีสภาพและปัจจัยต่าง ๆ ที่เหมือนกันหลายอย่าง แม้กระทั่งการดำเนินการศึกษาผู้ใหญ่ซึ่งเป็นการจัดอย่างมีระเบียบ และบริการประชาชนในด้านการศึกษา เพื่อให้มีความสามารถในการปรับตัวอย่างเต็มที่ ดังจะเห็นได้จากรูปแบบของการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ 2 แบบ คือ

1. การจัดการศึกษาผู้ใหญ่เปิดเสรี เพื่อเน้นให้สามารถอ่านออกเขียนได้ สำหรับผู้ใหญ่ที่ไม่รู้หนังสือเลย ขณะเดียวกันก็สอดแทรกด้านอาชีพ สุขภาพอนามัย และความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองดีของชาติ เมื่อผู้ใหญ่สำเร็จการศึกษาในขั้นนี้ ก็จะมีหลักสูตรแบบต่อเนื่อง เสริมต่อโดยมุ่งส่งเสริมด้านการทำงานหาเลี้ยงชีพ สุขภาพอนามัยให้ดียิ่งขึ้น

2. สดการศึกษาให้แก่คนในวัยหนุ่มสาว (อายุ 14-17 ปี) ที่พลาดโอกาสในการเรียน ได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ โดยอาศัยโรงเรียนในชุมชนเป็นแกนกลางในการจัด เน้นความรู้วิชาสามัญเทียบเท่ากับโรงเรียนในระบบและสามารถเทียบวุฒิได้ ขณะเดียวกันในหลักสูตรก็มีวิชาเลือกด้านอาชีพและการเกษตร เพื่อเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพด้วย ซึ่งนับว่าเป็นแนวความคิดที่ดี เพราะการสวดหลักสูตรตายตัวที่เน้นวิชาการเพื่อศึกษาต่อเพียงอย่างเดียวอาจล้มเหลว เมื่อไปเทียบกับการศึกษาในระบบโรงเรียน

การศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประเทศอินโดนีเซีย

ในช่วงระยะเวลากว่า 300 ปี ที่ประเทศอินโดนีเซียตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศเนเธอร์แลนด์นั้น อัตราการรู้หนังสือของประชากรอินโดนีเซียตกต่ำมากแทบจะพูดได้ว่าทุกคนอ่านหนังสือ เขียนหนังสือได้ยากมาก

การให้การศึกษาแก่ประชาชนเริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2451 โดยชาวอินโดนีเซียที่รักชาติ สอนให้ประชาชนอ่าน เขียนภาษาอินโดนีเซีย โดยจัดเป็นชั้นเรียนและสอนให้ข่าบซึ่งในวรรณคดีของตน เพื่อเป็นการต่อสู้ เพื่อเอกราชของชาติและจากการสำรวจการไม่รู้หนังสือของประชาชนในปี พ.ศ. 2473 ปรากฏว่ามีประชาชนในประเทศอ่านหนังสือไม่ออกประมาณ 90 เปอร์เซ็นต์

ในปี พ.ศ. 2488 เมื่ออินโดนีเซียได้รับเอกราชก็ได้จัดตั้งกองการศึกษาผู้ใหญ่ขึ้นในกระทรวงศึกษาธิการ และในปี พ.ศ. 2489 ก็ได้ปรับปรุงงานการศึกษาผู้ใหญ่ขึ้นอย่างจริงจัง และเน้นการสวดการไม่รู้หนังสือของประชาชนอย่างจริงจัง ในปี พ.ศ. 2490 รัฐบาลได้ประกาศแก้ปัญหาคอนอ่านหนังสือไม่ออกโดยมอบหมายให้ท้องถิ่นรับไปดำเนินการ ภายใต้ความช่วยเหลือของรัฐบาลกลาง ต่อมาอีก 4 ปี คือในปี พ.ศ. 2494 กรมการศึกษายุ่ง (Community Education Department) ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และวัฒนธรรม ได้ประกาศใช้โครงการ 10 ปี เพื่อการรณรงค์สวดปัญหาการไม่รู้หนังสือให้หมดไป แต่เมื่อครบระยะเวลา 10 ปี แล้วก็ยังไม่สามารถขสวดปัญหานี้ได้ จึงต้องดำเนินการตามแผนเดิมต่อมาอีก ซึ่งก็ช่วยให้

ประชาชนได้รู้หนังสือเพิ่มขึ้นถึง 37 ล้านคน ในช่วงระยะเวลา 15 ปี จากการสำรวจสถิติประชากรของอินโดนีเซีย ในปี พ.ศ. 2514 ซึ่งเห็นว่ารัฐบาลจะต้องเร่งดำเนินงานด้านการศึกษาผู้ใหญ่หรือ การศึกษานอกระบบโรงเรียนให้กับประชาชนโดยเร่งด่วน

ในปัจจุบัน กองการศึกษาชุมชนของอินโดนีเซียได้จัดการศึกษานอกระบบโดยใช้ชื่อโครงการว่า โครงการขจัดปัญหาคนไม่รู้หนังสือ (Literacy wick programe) วัตถุประสงค์ของโครงการมีดังต่อไปนี้⁽¹⁾

1. เพื่อเพิ่มทักษะในการอ่านเขียน คิดเลขอย่างง่าย ๆ เพื่อให้สามารถดำรงตน อยู่ในสังคมด้วยความสุข
2. เพื่อส่งเสริมการรณรงค์เพื่อแก้ปัญหาคนไม่รู้หนังสือ โดยให้ท้องถิ่นนั้น ๆ รับผิดชอบดำเนินการทั้งในปัจจุบันและอนาคต
3. เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาในด้านบุคคล พัฒนาในด้านการผลิต และการพัฒนาชุมชนด้วย

จุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษานอกระบบให้กับประชาชน มีดังนี้⁽²⁾

1. เพื่อเพิ่มทักษะในการอ่าน เขียน คิดเลขเป็น เพื่อให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
2. เพื่อพัฒนาให้ประชาชนอยู่ดีกินดีขึ้น เพื่อเป็นการเพิ่มผลผลิต และพัฒนาชุมชนไปด้วย

---

¹ทวีป อภิลิทธิ, การศึกษานอกระบบโรงเรียน เอกสารการนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 222, 2523 หน้า 231.

²พิรุณชาติ ราชปรีชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน กรุงเทพฯ : พิระพธนา, 2524 หน้า 178-179.

การดำเนินงานการเลื่อนเพื่อขจัดការไม่รູ້หนังสือ แบ่งหลักสูตรเป็น 3 ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ 1 เพื่อให้รູ້อักษรโรมัน ตัวเล็ก และตัวเลขอารบิก ได้ และให้มีทักษะในการอ่านคำง่าย ๆ ได้

ชั้นที่ 2 เพื่อให้สามารถอ่านสิ่งพิมพ์ได้อย่างถูกต้อง ในอัตรา 55 คำต่อนาที และให้สามารถเขียนชื่อ ลູกล ของตนเองได้ รวมทั้งให้สามารถคิดเลขง่าย ๆ เป็น

ชั้นที่ 3 เพื่อให้สามารถอ่านคำยาก ๆ ได้รวดเร็วขึ้น และเขียนคำต่าง ๆ ได้มากขึ้น ทั้งให้สามารถคิดเลขที่ยากขึ้นกว่าเดิมได้

การฝึกในชั้นที่ 1 ระยะเวลาที่ใช้เพื่อการฝึกตามชั้นนี้ ต้องใช้เวลาประมาณ 20-30 วัน โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้รູ້จักรหรือออกเสียงที่ละพยางค์ ซึ่งมีการดังต่อไปนี้

1. การออกเสียงสระ
2. การออกเสียงประโยคที่ถูกต้อง
3. การแยกคำออกจากประโยค
4. การแยกพยัญชนะออกจากคำ
5. การให้ร้ູจักคำใหม่

การฝึกในชั้นที่ 2 ระยะเวลาที่ใช้เพื่อการฝึกตามชั้นนี้ต้องใช้เวลาประมาณ 3-4 เดือน โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ร้ູวิธีการอ่านที่ถูกต้องโดยทั่ว ๆ ไป โดยล่ູนให้คำต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของประโยค

ชั้นฝึกชั้นที่ 3 ระยะเวลาที่ใช้เพื่อการฝึกตามชั้นนี้ต้องใช้เวลาประมาณ 3 เดือน โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะฝึกให้อ่านคำที่ยาก ๆ ขึ้น

การควบคุมและประเมินผล จะมีคณะกรรมการชุดปัญหาผู้ไม่รู้หนังสือระดับหมู่บ้าน ออกไปแนะนำโดยตรงต่อผู้สอน ซึ่งจะ เป็นครูอาสาสมัครทำหน้าที่สอนผู้ เรียนตามหมู่บ้านครูอาสาสมัครเหล่านี้จะต้องได้รับการอบรมวิธีการสอน ก่อนจะออกไปทำการสอนประมาณ 1 สัปดาห์

หลักสูตรดังกล่าวนี้จะใช้เวลาเรียนประมาณ 6-8 เดือน ครูผู้สอนอาจจะใช้เวลาในชั้นเรียนประมาณ 2-3 สัปดาห์ต่อครั้งก็ได้

ในปัจจุบัน ประเทศอินโดนีเซียมีกระทรวงต่าง ๆ 15 กระทรวง และสถาบันแห่งชาติอีก 4 สถาบันที่จัดโปรแกรมทางการศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษานอกโรงเรียน อย่างไรก็ตาม หน่วยงานแต่ละแห่งก็ได้ประสานกัน ทำให้ไม่สามารถควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระบบเดียวกันได้

การศึกษานอกโรงเรียนอยู่ในความควบคุมของการศึกษาชุมชน กระทรวงการศึกษาและวัฒนธรรม แต่ละจังหวัด (26 จังหวัด) มีสำราญวัดศึกษาชุมชนและแต่ละอำเภอและเทศบาล ซึ่งมี 280 แห่ง มีรองสำราญวัดศึกษาชุมชน ควบคุมดูแลเกือบทุกตำบล (3,500 ตำบล) มีการศึกษานิตยเทศกชุมชนเข้าร่วมงานและกิจกรรมระดับหมู่บ้าน คณะกรรมการระดับหมู่บ้านจะพัฒนาการจัดกิจกรรม ซึ่งจะช่วยให้คนในหมู่บ้านได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ คณะกรรมการการศึกษาชุมชน จัดการศึกษา 5 วิธี ซึ่งเรียกว่า Pantja Marga Five ways ซึ่งเป็นระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนชนบทมีดังนี้ คือ (1)

1. จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่คนในชุมชนหมู่บ้าน ให้อ่านออกเขียนได้ อภิปรายและทำกิจกรรมอื่นได้
2. จัดสร้างห้องสมุดชุมชน ซึ่งมีความมุ่งหมายเพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าเรื่องราวต่าง ๆ และให้คนในชุมชนรักการอ่าน

---

¹ ดวงเดือน ลุ่มิกิตย "การศึกษานอกโรงเรียนในประเทศอินโดนีเซีย" รูปแบบและแนวคิดทางการศึกษานอกโรงเรียนประสบการณ์จากพื้นฐานของการแสวงหา, กรุงเทพฯ : พิระพริษา, 2523 หน้า 4.

3. จัดการฝึกผู้นำชุมชน มีจุดประสงค์เพื่อเตรียมกำลังสำหรับการพัฒนาชุมชน
4. การจัดบริการทางการศึกษาสำหรับสตรี โดยเฉพาะการศึกษาเกี่ยวกับครอบครัว ซึ่งมีความมุ่งหมายให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อชีวิตครอบครัว
5. จัดตั้งสโมสรเยาวชน เพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการเตรียมเยาวชนให้เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนชนบท

ทั้ง 5 วิธีนี้ เป็นองค์ประกอบของการเข้าถึงการศึกษาแบบบูรณาการ ซึ่งเป็นพื้นฐานการศึกษาสำหรับพัฒนาหมู่บ้าน เตรียมตัวครูในด้านวิชาอาชีพให้มากขึ้น เช่น ได้มีการฝึกอบรมครูที่จะออกไปสอนตามโครงการนี้ ในช่วงระยะสั้น ๆ ก่อนที่จะออกไปสอนจริง บทเรียนในการเรียน จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องใช้ครูที่ผ่านการอบรมในระยะสั้นเท่านั้นที่ออกไปสอนได้ โดยใช้บทเรียนวันต่อวัน (Day to Day Lesson) เป็นหลักสูตรในการสอนวันหนึ่ง ๆ

หลังจากที่ได้ทดลองมาแล้ว 3 เดือน ก็พบว่าได้แก้ปัญหาในเรื่องตัวครูได้ เพราะก่อนที่จะออกไปปฏิบัติงานจะต้องเตรียมการสอนระยะวันต่อวัน พร้อมทั้งบทเรียนขั้นต้นบทเรียนและกระบวนการสอนจะต้องเกี่ยวข้องกับวิชา 2 วิชา คือ วิชาการวางแผนครอบครัว และวิชาปลูกพืชสวนครัว

การทดลองสอนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเปิดเสรีก็ยังคงปฏิบัติต่อไปอีก และก็หวังว่าจะได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการจากองค์การยูเนสโก (UNESCO) เพื่อที่จะได้นำออกไปใช้หลังจากที่ได้ทดลองตามโครงการนี้ได้ผลอย่างสมบูรณ์แล้ว

การจัดการศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประเทศอินโดนีเซียนั้นมีการจัดได้น้อยรูปแบบกว่า การจัดการศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษานอกระบบในประเทศไทย อาทิเช่น ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดเคลื่อนที่ เป็นต้น